

FERRER, Vicent (2021)

De suppositionibus

Edició crítica del text llatí, traducció catalana, introducció a cura de Josep Batalla i Elena de la Cruz Vergari, traducció anglesa de Robert D. Hughes Santa Coloma de Queralt: Obrador Edèndum, 793 p.
ISBN 978-84-120007-4-0

El volum que presentem és el cinquè de la col·lecció «Bibliotheca Philosophorum Medii Aevi Cataloniae». Els anteriors havien estat dedicats a la *Quaestio de unitate universalis*, també de Vicent Ferrer; al *Tractatus brevis de modis distinctionum*, de Pere Tomàs; a la *Confutatio errorum quorundam magistrorum*, de Guiu Terrena; al *Tractatus formalitatum brevis* i al *Tractatus de differentia*, de Pere Dagui. Són obres filosòfiques que formen part del ric patrimoni intel·lectual medieval dels Països Catalans. Cada volum sol estar format per un extens estudi introductori (en català és a les pàgines parelles i està traduït a l'anglès a les imparelles), pel text llatí objecte d'edició (amb l'aparat crític textual a les pàgines parelles) i la traducció catalana (i l'aparat de fonts, a les imparelles). I, finalment, la traducció anglesa de l'obra editada.

Vicent Ferrer (1350-1419) ha passat a la història sobretot com un teòleg destacat, com un predicador capaç d'enardir les multituds i com un orador persuasiu que fins i tot va ficar el nas en destacades qüestions no només religioses, sinó també polítiques. Molts de temps abans, quan tot just tenia poc més de vint anys, fou nomenat *lector logicae* de l'*studium sollemne* que l'orde de predicadors tenia a la ciutat de Lleida. Exercí aquest càrrec durant dos cursos (1370-1372). Al llarg d'aquest temps, Ferrer va redactar dues obres que li han donat un cert nom com a filòsof: la *Quaestio de unitate universalis* (editada en el primer volum de la col·lecció) i la que ara presentem, el *De suppositionibus*. Aquests textos tracten de dos problemes filosòfics de primer nivell: els universals i la teoria de la suposició. Tots

dos reflecteixen l'ambient intel·lectual de la Universitat de Lleida, de polèmica entre les tesis nominalistes dels franciscans i les tesis realistes dels dominicans tomistes. Seguint Tomàs d'Aquino, en la *Quaestio de unitate universalis*, Vicent Ferrer argumenta que la unitat de l'universal no és real, sinó que és una unitat de raó, resultat d'un procés d'abstracció.

El *De suppositionibus* ha estat valorat com una obra cabdal, la culminació de la lògica medieval (Bochenski); fins i tot hi ha qui el considera com un precursor de les teories de Frege (M. Beuchot). Cal tenir en compte, però, que quan Ferrer el va escriure no era un reputat mestre de lògica, sinó un jove molt ben dotat i que coneixia molt bé els corrents filosòfics del moment. En aquest sentit, els autors de la introducció ens adverteixen: «Més que veure-hi, doncs, aportacions lògiques excepcionals, hem d'esperar trobar-hi doctrines tradicionals hàbilment treballades a partir de la *via realis* en què se situava la incipient doctrina tomista dels *studia* dominicans. El resultat no és pas menyspreable, i el lector s'enfronta amb una obra lògica d'allò més consistent» (p. 132).

Amb implicacions de teoria gramatical, de filosofia del llenguatge, de psicologia i d'ontologia, la teoria de la suposició va esdevenir central en la reflexió lògica del segle XIV. Les teories medievals de la suposició intenten esbrinar les condicions que ha de complir una determinada proposició per tal de ser vàlida. El lògic analitza les diverses relacions que es poden establir entre un subjecte i un predicat i determina quines «suposicions» permeten de fer una inferència vàlida. Situat entre el realisme extrem de Burley i el nomina-

lisme d'Ockham, per a Vicent Ferrer la «suposició és la propietat del subjecte referit al predicat en la proposició» (p. 209). Aquesta propietat, hi afegeix Ferrer, convé sempre i exclusivament al subjecte. Com tota teoria realista de la suposició, implica que existeix una relació ontològica entre el significat del subjecte i el significat del predicat. Vicent Ferrer classifica les diverses menes de suposició en funció del tipus de significat que el predicat determina en el subjecte. «Al capdavant, doncs, la diversitat de les suposicions», afirmen Batalla i De la Cruz, «prové del fet que el predicat, en configurar el significat del subjecte, designi una essència considerada en si mateixa (*suppositio naturalis*), realitzada en les entitats individuals (*suppositio personalis*) o constituint uns continguts mentals (*suppositio simplex*)». Aquestes, certament, són les tres suposicions fonamentals, però Vicent Ferrer, òbviament, n'analitza moltes més (efectivament, a les pàgines 170-175, hom hi trobarà un detallat *conspectum partium* del tractat, en llatí i català), i de cadascuna n'enuncia les regles que permeten d'extreure'n conseqüències vàlides.

Què hi trobarà el lector en aquest volum que ressenyem? Sobretot, la primera edició crítica del *De suppositionibus* (p. 178-571, pàgines parelles). Efectivament, abans aquest tractat havia estat publicat per H.-D. Fages (*Oeuvres de Saint Vincent Ferrer*, vol. 1, París: Picard-Savaète, 1909, p. 3-88) i per J. A. Trentmann (*Tractatus de suppositionibus*. Critical edition with an introduction, Stuttgart, Bad Cannstatt: Frommann-Holzboog, 1977). La primera edició és

una transcripció d'un sol manuscrit, el de Viena. La segona, en canvi, té en compte també els dos altres manuscrits sencers que conserven l'obra, és a dir, el de Pavia i el de Madrid, però alguns errors i uns aparats crítics deficients han causat reticències entre els estudiosos a l'hora d'acceptar-la com a edició crítica. La present edició pren com a base el manuscrit de Madrid, però assenyalava les variants dels altres dos còdexs (i el de Florència, per la part que hi és conservada), i el corregeix quan és convenient.

En segon lloc, una extensa, ben documentada i aprofundida introducció en català (p. 10-166; traduïda a l'anglès, p. 11-167). Els autors, Batalla i De la Cruz, hi exposen detalladament el naixement de la teoria de la suposició en el context dels corrents filosòfics del segle XII i el seu desenvolupament en els segles XIII i XIV; el lloc que ocupa el tractat de Ferrer en aquest context, i n'analitzen el contingut. Hi trobem també la descripció dels manuscrits coneguts de l'obra, les edicions i les traduccions, amb la corresponent *ratio editionis*.

Finalment, l'excel·lent traducció a l'anglès del *De suppositionibus* (p. 581-786), la qual, juntament amb la de la introducció, és obra de Robert Hughes.

Felicitem els responsables d'aquest volum (Josep Batalla, Elena de la Cruz i Robert Hughes) per aquesta magnífica i voluminosa obra, que dona a conèixer la fèrtil història intel·lectual dels Països Catalans i, en fer-ho d'una manera tan reeixida, honora també les institucions que donen suport a la «Bibliotheca Philosophorum Medii Aevi Cataloniae».

Jaume Mensa i Valls

Universitat Autònoma de Barcelona
<https://doi.org/10.5565/rev/enrahonar.1415>

